

Recesija in socialni dialog v bančnem sektorju: evropski vidik

Povzetek

Uvod

Svetovni bančni sistem je prizadela največja gospodarska kriza vsaj v zadnjih 70 letih. Kriza je močno prizadela sektor, v katerem se je v prejšnjih tridesetih letih že zgodilo veliko sprememb. Strukturne spremembe v svetovnem gospodarstvu, ki so jih povzročili globalizacijski procesi in tehnološki razvoj, so preoblikovale bančni sistem po vsem svetu. Poleg teh dogajanj na svetovni ravni se je evropski bančni sistem spopadal še z izzivi, ki sta jih povzročila proces evropskega združevanja in oblikovanje enotnega evropskega trga. Evropske banke so prilagodile svoje strategije, da bi lahko konkurirale na večjem trgu; bilo je veliko združitvev in prevzemov, banke pa so popestrile svoje produkte in izkoristile tehnološke spremembe. Razvoj bančnega sektorja je privedel do različnih gibanj v dinamiki zaposlovanja po Evropi. V povprečju se je zaposlovanje v obdobju med letoma 2004 in 2008 povečalo za 6,5 %. Medtem ko se je stopnja zaposlovanja občutno povečala v številnih novih državah članicah (zlasti v Bolgariji, Estoniji, Latviji, Litvi in Romuniji), se je v drugih državah število delovnih mest v kreditnih ustanovah zmanjšalo; v nemškem bančnem sektorju je na primer v tem obdobju delo izgubilo 26 000 zaposlenih. Od leta 2008 so bile posledice gospodarske krize v bančnem sektorju v evropskih državah različne.

Ozadje politike

Kljub različnim vplivom krize na devet držav članic EU (Estonijo, Francijo, Nemčijo, Madžarsko, Italijo, Nizozemsko, Španijo, Švedsko in Združeno kraljestvo), ki so bile obravnavane v tem poročilu, so bili ukrepi, ki so jih sprejele nacionalne vlade, večinoma podobni. Vse vlade so skušale povečati zaupanje potrošnikov in vlagateljev ter zagotoviti likvidnost z jamstvenimi skladi ali z zagotovitvijo ugodnih kreditov bankam. V najbolj prizadetih državah, kot sta Madžarska in Združeno

kraljestvo, in pri nekaterih bankah na Nizozemskem so vlade posredovale s shemami za reševanje, pri katerih je država v celoti ali delno prevzela nadzor nad bankami.

V naslednjih nekaj letih lahko pričakujemo, da se bodo ključna strukturna gibanja, ki so se razvila v zadnjih dveh desetletjih, nadaljevala, zlasti tista, ki so povezana z nadaljnjim združevanjem in prevzemi, postopki prestrukturiranja v gospodarsko razvitih državah ter širitvijo v vzhodno Evropo. Vendar Mednarodni denarni sklad (MDS) meni, da je po propadu banke Lehman Brothers in posledični finančni krizi bolj nedavna nestanovitnost trga državnih obveznic še jasneje razkrila slabosti evropskega bančnega sektorja. Zlasti v euroobmočju so bančna imetja državnih vrednostnih papirjev tesno povezana z zaznamimi tveganji za državne obveznice in finančni sektor, s tem da se nekaterim ustanovam omejuje dostop do medbančnih posojil. Ti dejavniki povečujejo zaskrbljenost za nastanek kreditne krize. Testi poslovanja v izjemnih situacijah, ki so bili izvedeni v evropskih bankah, ponujajo smernice za morebitno posredovanje, po mnenju MDS in Evropskega bančnega foruma (European Banking Forum – EBF) pa je naslednji korak za okrepitev sektorja prestrukturiranje in dokapitalizacija ranljivih bank ter vnovična vzpostavitev zaupanja v celoten sistem.

Ključne ugotovitve

Kriza je na področjih donosnosti in zaposlovanja očitno zlasti prizadela bančni sektor na Madžarskem in v Združenem kraljestvu. V večini obravnavanih držav je bil učinek zmeren. V Estoniji, Franciji, Nemčiji, na Nizozemskem in Švedskem se je učinek krize razlikoval glede na značilnosti posameznih bank. V teh državah so samo nekatere

banke utrpele izgubo dobička, kakovosti portfelja in delovnih mest, medtem ko druge niso bile občutneje prizadete. Na Švedskem je prišlo do velikega gospodarskega padca, kar je privedlo do recesije, vendar je do velikih izgub iz posojil prišlo v tujih državah, v katerih so poslovale švedske banke. Banki Swedbank in SEB sta bili najbolj izpostavljeni do baltskih držav, ki jih je gospodarski padec močno prizadel. V Italiji in Španiji vpliva finančne krize na bančni sektor skoraj ni bilo.

Dialog znotraj sektorja in podjetja se je v odnosih med sindikati in delodajalci izkazal za koristen pri spopadanju s težavami, ki jih je povzročila kriza. Na spremembe so se odzivali večinoma s kolektivnimi pogajanjimi na sektorski ravni in ravni podjetij. Med glavnimi obravnavanimi vprašanji so bili ukrepi za zaščito delovnih mest, vpliv procesov prestrukturiranja na zaposlovanje in zmanjševanje stroškov dela. V večini primerov so strategije vodenja za zmanjšanje stroškov vključevale intenzivnejše delo in zniževanje plač. Ta gibanja so prispevala k spremembi tradicionalnih značilnosti v sektorju, dobrega plačila ter dobrih pogojev dela in zaposlovanja.

Čeprav je postalo kolektivno pogajanje težje, se je izkazalo, da je pomemben dejavnik pri urejanju socialnega vpliva krize. V nekaterih primerih so bile pri pogajanjih mogoče tudi inovacije, kot na primer kaže nemška študija, kjer se je, vsaj posredno, kot vprašanje v sektorskem kolektivnem pogajanju pojavila potreba po urejanju različnih vidikov prodajanja produktov in svetovanja strankam. Sistemi kolektivnih pogajanj, za katere je značilno usklajevanje med sektorsko in decentralizirano ravno (kakor je mogoče videti v Franciji, Italiji, Španiji in na Švedskem, do določene mere pa tudi v Nemčiji in na Nizozemskem), očitno predstavljajo relativno učinkovit model.

Odnosi med delodajalci in delojemalci

Kriza na splošno ni imela kvalitativnih učinkov na odnose med delodajalci in delojemalci, saj so njihovi mehanizmi in struktura ostali praktično nespremenjeni. Sektorski dialog in dialog med podjetji sta se izkazala za koristna pri reševanju težav, ki jih je povzročila kriza. Zanimivo je, da so na Madžarskem in v Združenem kraljestvu odnosi med delodajalci in delojemalci na ravni podjetij postali še pomembnejši v zadnjih letih.

Na različne nacionalne sisteme je vplivala vedno večja konkurenca med sindikati. Omejeni viri in manjši manevrski prostor so, zlasti na strani sindikatov, privedli do različnih odzivov. Eden od rezultatov je ta, da dogovore podpisujejo samo nekateri sindikati, verjetno sindikati, ki predstavljajo samo manjšino zaposlenih. Takšni primeri ločenih dogovorov razkrivajo slabo ureditev pri ocenjevanju reprezentativnosti akterjev, ki so vključeni v kolektivna pogajanja.

Drugo pomembno gibanje pri odnosih med delodajalci in delojemalci na ravni podjetij je proces centralizacije. Temeljni cilj centralizacije pri odnosih med delodajalci in delojemalci je prihraniti čas in stroške, s čimer bi se povečala učinkovitost. Vendar so lahko ti cilji v nasprotju z uveljavljenimi oblikami demokracije v sindikatih in industriji. Zaradi tega se lokalne izpostave sindikatov pritožujejo, da so predstavniki zaposlenih na ravni podružnic vedno bolj izključeni iz postopkov obveščanja in posvetovanja.

Odnosi v industriji na evropski ravni očitno niso imeli pomembne vloge pri odzivanju na posledice krize na sektorski ravni ali ravni podjetij. Eden od glavnih izzivov za prihodnost v odnosih med delodajalci in delojemalci je potreba po učinkovitejšem urejanju postopkov prestrukturiranja na evropski ravni. Ker se bodo po pričakovanih postopki prestrukturiranja nadaljevali, zlasti v velikih bančnih skupinah, je treba postopke obveščanja in posvetovanja na evropski ravni razvijati naprej.

Vendar bo pravi izziv razvijanje in izvajanje proaktivnih strategij, ki napovedujejo spremembe. V okviru tega bi lahko bili koristno orodje nadnacionalni okvirni sporazumi. Ker velike banke sledijo mednarodnim strategijam za človeške vire in poslovanje, bi lahko bilo vedno več podjetij, ki jih zanima ustanovitev nadnacionalnih struktur za vzpostavljanje dialoga, da bi se olajšala uvedba mednarodnih politik, na primer na področjih upravljanja raznolikosti, načrtov za razvoj znanj in spretnosti ter ocenjevanje uspešnosti.

Dodatne informacije

Poročilo „Recesija in socialni dialog v bančnem sektorju: evropski vidik“ je na voljo na spletnem naslovu <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1161.htm>.

Za več informacij se obrnite na g. Carlosa Vacasa Soriana, uradnika za raziskave, na e-naslovu cva@eurofound.europa.eu.